

матерська и инновационная активность способны иметь своим следствием создание новых рынков инновационной продукции, новых высокотехнологических отраслей и производств, качественно новый уровень экономического, научно-технического и социального развития общества.

Список использованных источников:

1. Мазаева, Е. С. Социальная функция современного Российского государства: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Мазаева Елена Сергеевна. – Нижний Новгород: Нижегородская академия Министерства внутренних дел Российской Федерации, 2001. – 160 с. – Библиогр.: с. 142 – 157.
2. Ткачева, Г. В. Проблемы обновления социальной функции современного Российского государства: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Ткачева Галина Валентиновна. – Ставрополь: Ставропольский государственный университет, 2004. – 194 с. – Библиогр.: с. 173 – 194.
3. Юрьева, Т. В. Социальная рыночная экономика: учебник для вузов / Т. В. Юрьева. – М.: Русская деловая литература, 1999. – 416 с.
4. Эрхард, Л. Благосостояние для всех: пер. с нем. / Л. Эрхард. – М.: Дело, 2001. – 332 с.

Степанов Євгеній
студент

Толочко Світлана
к. пед. н., доцент

ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
м. Ніжин
Україна

**ЕТИЧНІ ЗАСАДИ СПІЛКУВАННЯ З ІНОЗЕМЦЯМИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: ПРОБЛЕМИ
МОВЛЕННЄВО-КУЛЬТУРНОГО НЕРОЗУМІННЯ, АСПЕКТИ ТА
ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ**

В епоху глобалізації завдяки широкій доступності ідей та товарів локальні культури змінюються і кордони між ними стають прозорішими. Із розвитком транспортних засобів, розширенням економічних зв'язків та засобів комунікації відбувається процес інтеграції окремих етнічних культур у єдину світову, тобто процес глобалізації культури.

Розширення культурних контактів, запозичення цінностей та міграція людей з однієї культури в іншу суттєво впливають на манеру стосунків. З одного боку, розвиток сфери освітньої комунікації приводить до того, що китаєць чи японець, отримавши освіту у Франції, сприймають особливості французької поведінки. А з іншого, узаємне проникнення національних стилів формує відповідні загальні традиції, нормативи у сфері культури.

Але, незважаючи на процеси глобалізації, питання вивчення й урахування національних особливостей залишається важливим аспектом етики стосунків.

Кожний народ має свою національну культуру, її неповторність та оригінальність виявляються як в духовній, так і в матеріальній сферах життя й

діяльності. Культурні, психологічні, національні особливості народу не можуть не позначатися на його діловій культурі, не зуміють не впливати на культуру спілкування та взаємодії. Відмінності культур можуть бути досить істотними і стосуватися мови, правил етикету, стереотипів поведінки, використання певних засобів спілкування. Взаємодія з іноземними партнерами – це завжди зіткнення різних національних культур. Саме через неусвідомлення цього під час контактів представників різних країн відбуваються нерозуміння, а іноді й конфлікти. На стадії реалізації контактів виявляються певні національні особливості, притаманні окремим народам. Їх слід враховувати, готуючись до будь-яких переговорів з іноземцями, і відповідним чином коригувати свої дії.

Проблема національного стилю ділових стосунків у нашій країні ще далеко не вивчена, під час підготовки менеджерів цьому приділяється недостатня увага. Усе це суттєво позначається на ефективності співпраці вітчизняного бізнесу з іноземними партнерами.

Окремої уваги заслуговує міжнародна студентська діяльність, а саме стажування та проходження виробничої практики за кордоном.

На основі аналітики, проведеної експертом Аналітичного центру CEDOS Єгором Стадним, можна змоделювати таблицю, що показує щорічний моніторинг кількості українських громадян, які навчаються в закордонних університетах 34 країн світу за денною формою.

Число українців на студіях в іноземних університетах станом на 2013/2014 навчальний рік становить 47724 осіб. Серед найбільш бажаних для навчання країн були Польща, Німеччина, Росія, Канада, Чехія, Італія, США, Іспанія, Франція, Австралія, Великобританія.

Динаміка зростання з 2009 по 2014 роки складає 79%.

Таблиця 1

Кількість студентів-українців за кордоном (денна форма навчання)

Країна	Рік					
	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014
Росія	4236	4055	4919	4644	4737	6029
Польща	2831	3499	4879	6321	9620	14951
Німеччина	8557	8818	8830	8929	9044	9212
Канада	715	916	1053	1203	1611	2053
Чехія	1046	1364	1456	1647	1782	2019
Італія	800	1043	1314	1556	1727	1894
США	1716	1727	1583	1535	1490	1464
Іспанія	558	641	840	1114	1323	1418
Франція	1349	1388	1447	1482	1282	1320
Австралія	463	614	636	721	692	1074
Великобританія	535	605	670	825	905	1040
Австрія	595	713	762	854	955	943

**Міжнародна науково-практична конференція
«Економічна модель сучасності: завдання, виклики, перспективи»**

Угорщина	829	896	862	763	803	807
Болгарія	275	296	333	367	411	463
Швейцарія	292	318	336	358	371	397
Швеція	259	253	429	422	295	139
Туреччина	209	198	208	232	282	360
Латвія	61	259	214	183	188	233
Фінляндія	114	123	145	180	178	125
Молдова	271	235	202	157	165	164
Білорусь	186	182	180	181	152	148
Нідерланди	87	79	96	97	103	111
Бельгія	143	133	174	175	206	215
Сербія	9	8	10	3	4	8
Словенія	21	26	32	45	41	41
Хорватія	3	4	8	9	12	13
Греція	196	234	294	307	316	326
Данія	відсутні дані	відсутні дані	відсутні дані	відсутні дані	відсутні дані	90
Естонія	121	127	119	118	106	117
Ірландія	13	15	18	9	14	14
Литва	97	108	111	126	232	170
Словаччина	71	84	98	108	128	175
Грузія	9	5	16	5	11	7
Азербайджан	7	19	13	11	46	12
Усього	26674	28985	32287	34687	39232	47552

*Джерело: [5].

У 2015-2016 навчальному році в польських університетах навчалося 30 041 український громадянин. Таким чином, вважаючи, що в решті країн тренд останніх років був збережений, можна припустити, що у 2015-2016 навчальному році за кордоном навчалося щонайменше 68 000 українських громадян.

Інформація про навчання і стажування студентів ВП НУБіП України
“Ніжинський агротехнічний інститут”

Таблиця 2

Студенти, які навчалися (проходили стажування) за кордоном

№ з/п	Країна, назва програми, за якою навчалися (проходили стажування, практику)студенти	Тривалість, роки,місяці	К-сть студентів
1.	Німеччина, за сприяння Центральної агенції з працевлаштування іноземних фахівців (ZAV), Bonn	3 місяці	33
2.	Польща, за сприяння компанії Polskie Jagody	2 місяці	20

*Джерело: [6].

Таблиця 3

Динаміка стажування (навчання) студентів за кордоном за період 2012-2016 рр.

Роки	США	Данія	Польща	Німеччина	Разом, кількість
2012		4		32	36
2013	2	3		23	28
2014				23	23
2015				21	21
2016			20	33	53
Разом, кількість	2	7	20	132	161

*Джерело: [6].

Із наведених таблиць видно, що динаміка стажування (навчання) студентів за кордоном не постійна. З 2012 по 2015 роки відбувся спад, але з 2015-2016 н.р. спостерігається значне підвищення динаміки майже на 23% у порівнянні з найпродуктивнішим 2012 роком, що пояснюється початком співпраці з Польською компанією «Плантація над Танвія»

Подальші наукові розвідки пов'язуємо з вивченням досвіду студентів інституту, які мали нагоду пройти стажування в закордонних організаціях, зокрема аграрних підприємствах Німеччини та Польщі.

За розробленим комплексом запитань було проведено опитування студентів, які проходили стажування за кордоном, щоб виявити проблеми культурного або мовленнєвого нерозуміння, а також власні шляхи подолання цих бар'єрів із населенням країн, у яких вони проходили стажування.

Запитання 1. Чи мали ви проблеми через етичні засади спілкування з іноземцями (чи розуміли мову, чи дотримувалися норм етики певної країни)?

Переважає більшість студентів розуміла елементарні мовні звороти, а тому усвідомлювала, чого від них хочуть. Персонал підприємства усвідомлював, що має справу з іноземцями, тому якомога доступніше пояснював мету та завдання роботи. Стажери намагалися не порушувати етичних норм та правил поведінки країни свого тимчасового перебування, оскільки мали намір якнайкраще себе репрезентувати, що було викликано страхом перебування в новій та незнайомій країні, а також бажанням отримати максимальну вигоду від стажування.

Запитання 2. Чи були ви готові до проблем установалення контактів (спілкування) з іноземцями?

У цьому випадку кількість опитуваних чітко розмежувалася на тих людей, що взагалі не знали, як їх зустрінуть і чи допоможуть освоїтися, і тих, що очікували певних проблем. У першому типі переважав страх незвіданої нової країни, тому психологічно підготуватися було важко. У другому випадку страх відігравав не домінуючу роль, даючи можливість раціонально осмислити події.

Запитання 3. Як ви подолали бар'єр нерозуміння в спілкуванні з іноземцями?

Відповідь на дане запитання була однозначна та схожа у всіх опитуваних. Подолання мовленнєвого бар'єру відбувалося завдяки інтеграції в соціальний

та виробничий процес, поступовому освоєнню мови та норм поведінки. Джерелом збагачення мовленнєвого запасу були, у тому числі, і телепередачі або фільми іноземною мовою, підручники, словники. Важливим аспектом освоєння в новій країні було спостереження за громадянами, їх поведінкою.

Запитання 4. Оцініть свій реальний рівень знання і розвитку іноземної мови (низький, середній, високий). Чи є він достатнім для міжнаціонального спілкування?

Беручи до уваги переважну кількість опитуваних студентів, які оцінили свій реальний рівень знання іноземної мови як середньо-низький, можна сказати, що, перебуваючи за кордоном, суб'єкт навчається розуміти мову іншої країни та поступово оволодіває навичками раціонального спілкування з іноземцями.

Слід зазначити, що важливу роль у підготовці й адаптації майбутніх стажерів відіграє держава, оскільки саме вона залучає та стимулює (своїми державними програмами) отримання знань з іноземної мови. Важливим є те, що така підготовка допоможе в майбутньому скласти спеціалізований іспит і отримати сертифікат відповідного рівня володіння іноземною мовою. Пояснення рівнів володіння іноземною мовою наведені в таб.4.

Таблиця 4

Рівні володіння іноземною мовою: глобальна шкала

Рівень володіння мовою	Дескриптори	
Елементарний користувач	A1	Може розуміти й уживати побутові повсякденні вирази, а також будувати елементарні речення з метою задоволення конкретних потреб. Може відрекомендуватися або представити когось. Може запитувати і відповідати на запитання про деякі деталі особистого життя, про людей, про речі тощо. Може взаємодіяти на простому рівні, якщо співрозмовник говорить повільно й чітко та готовий прийти на допомогу.
	A2	Може розуміти ізольовані фрази та широко вживані вирази, необхідні для повсякденного спілкування у сферах особистого побуту, сімейного життя, здійснення покупок, місцевої географії, роботи. Може спілкуватись у простих і звичайних ситуаціях, де потрібен простий і прямий обмін інформацією на знайомі та звичні теми. Може описати простими мовними засобами вигляд свого оточення, найближче середовище і все, що пов'язане зі сферою безпосередніх потреб.
ни й кор	B1	Може розуміти основний зміст чіткого нормативного мовлення на теми, близькі і часто вживані на роботі, у

		навчанні, під час дозвілля тощо. Може вирішити більшість проблем під час перебування у країні, мова якої вивчається. Може просто і зв'язано висловитися на знайомі теми або теми особистих інтересів. Може описати досвід, події, сподівання, мрії тощо.
	B2	Може розуміти основні ідеї тексту як на конкретну, так і на абстрактну тему, у тому числі й дискусії за фахом. Може вільно спілкуватися з носіями мови. Може чітко, детально висловитися на широке коло тем, виражати свою думку з певної проблеми, наводячи різноманітні аргументи за і проти.
Досвідчений користувач	C1	Може розуміти широкий спектр достатньо складних та об'ємних текстів і розпізнавати імпліцитне значення. Може висловлюватися швидко і спонтанно без помітних утруднень, пов'язаних з пошуком засобів вираження. Може ефективно і гнучко користуватися мовою у суспільному житті, навчанні та роботі. Може чітко, логічно, детально висловлюватися на складні теми, демонструючи свідоме володіння граматичними структурами, конекторами та зв'язними програмами висловлювання.
	C2	Може розуміти без утруднень практично все, що чує або читає. Може вилучити інформацію з різних усних чи письмових джерел, узагальнити її і зробити аргументований виклад у зв'язній формі. Може висловлюватися спонтанно, дуже швидко й точно, диференціюючи найтонші відтінки смислу в доволі складних ситуаціях.

*Джерело: [7].

Тож для того, щоб стажування за кордоном здійснювалося максимально продуктивно, студент (науковий працівник) повинен мати загальні уявлення про норми етики і спілкування різних народів та дотримуватися їх під час контактування з іноземцями. Надзвичайно важливим є також поглиблення знань іноземних мов хоча б до рівня незалежного користувача (B1, B2).

Список використаної літератури

1. Палеха Ю. І. Етика ділових відносин : навч. посібник / Палеха Ю. І. – К. : Кондор, 2008. – 356 с.
2. Толочко С.В. Етика ділового спілкування : навчальний посібник / Толочко С.В., Лосина Л.М. – Ніжин. : Міланік, 2009. – 135 с..
3. Толочко С.В. Етичні засади спілкування з іноземцями в контексті європейської інтеграції України / С.В.Толочко, Є.В.Степанов // Відкриті еволюціонуючі системи / зб. наук. праць / голова. ред. ради В.С. Лукач – Ніжин : Видавець ПП Лисенко М.М., Том 1, 2016. – С. 20-25.

4. Шеломенцев В. М. Етикет і сучасна культура спілкування : 2-е вид. / Шеломенцев В. М. – К. : Лібра, 2003. – 416 с.

5. Електронний ресурс : сайт аналітичного центру CEDOS, Єгор Стадний Коротке резюме про кількість студентів-українців за кордоном, 2015.

6. Витяг зі звіту ВП НУБіП України “Ніжинський агротехнічний інститут”. Міжнародна діяльність та зовнішньоекономічні зв’язки.

7. Електронний ресурс : сайт Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Рівні володіння мовою: глобальна шкала.

Сухоставець Андрій

к.е.н., доцент

Сумський національний аграрний університет

м. Суми

Україна

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ АГРАРНОЇ СФЕРИ

Аграрна сфера та сільська територія являються колицкою нації та суспільним середовищем її формування, становлення та розвитку. Останнім часом увага до проблем формування соціального капіталу та розвитку сільських територій значно зросла. Ці тенденції характерні як у країнах європейської спільноти так і в Україні. Загострення уваги до вищезазначених питань знайшло відображення у наукових дослідженнях різних науковців які є багатоплановими, відрізняються не лише за тематичним наповненням, але й методикою, інформаційними джерелами, об’єктами дослідження. Але ще не достатньо дослідженими залишаються питання формування соціального капіталу аграрної сфери. Це пов’язано з тим, що в аграрному секторі України зростає напруга: збільшуються політичні ризики, зберігається тенденція падіння світових цін на сільгоспкультури, при цьому зростають витрати на їх виробництво. До цього додається проблема несприятливих кліматичних умов таких як посуха у південних регіонах країни.

Поняття соціального капіталу характеризує єдність культури і структури, що складається у межах цивільних громад. Воно включає норми взаємності (довіра і толерантність) та межі громадської замученості (участь людей у спілках, громадах) [1]. Важливість соціального капіталу для сільських територій визначається їх потребою у забезпеченні необхідної якості відносин та безпосередньо не впливає на технологічні параметри розвитку, а його основна роль вбачається у поліпшенні поведінкових параметрів економічних агентів.

Формування соціального капіталу важливе для аграрної сфери і як вважає В.Л. Валентинов, значення залежності від соціального капіталу полягає у тому, що організаційні структури можуть ефективно функціонувати лише за умови базування на необхідному для них рівні соціального капіталу. Спроби створити певні структури без урахування необхідного для їх існування соціального капіталу навряд чи будуть результативними. Зокрема, на нашу думку, недостатній рівень розвитку обслуговуючої кооперації в аграрному секторі пояснюється передусім саме цією причиною, адже функціонування обслуго-